

Rumantsch Grischun y Ladin Standard

„Per mparé a cunëscer miec l'esperienza che i ladins-rumantsch à fat te passa vint ani cun si rujeneda unificada, se à na delegazion de istituzions ladines ancuntà cun prumotëures, l'amministrazione cantonale y representanc dla Val Müstair“

Rujeneda - Nscila iel scrit te n comunicat dla Provinzia de Bulsan, che dij inant che „cun la vijita ti Grijons à la delegazion ai 23 de mei pudù capì miec cie che à funziunà y ciuni che ie stai i majeri fai: dut chësc per pudèi valuté miec la situazion dl Ladin Standard per l'raion dla Dolomites.“ L tenor de manifestazions, ancuntes y comunicac stampa che ie unic fac ti ultimi tēmps dà la mprescion che la Provinzia de Bulsan uel dé da ntēnder che l'ie plucheauter uní fat fai, che n' à fat fauz, pra l' manejamēt dla rujeneda standard, monce ti Grijons y nscila tan deplù tlo da nēus tla Dolomites. Cunceda ite ie la comunicazion dl'ancunteda te na lingia longia de mutivazions, coche „la ntroduzion dla rujeneda standard ie jita massa debota. Tl'ann 1986 fova l' Rumantsch Grischun diventà rujeneda ufiziela tla Cunfederaziun (l Stat) y tl Chantun. L referendum dl 2001 sce manteni l' standard tl'aministrazion fova passà mé cun na pitla maiuranza. Tlo ova fat pea duta la popolazion dl Chantun, te chēla che i rumanc nstēsc ie tla mendranza.“

L vel, da coche l' semea lijan i comunicac, la corelaziun „Fat fauz ti Grijons = Fat fauz te Südtirol.“ Danz che l' Ladin Standard te Südtirol fova uní nvià via cun l'

bēnsté nce dl Istitut Culturel Ladin Micurà de Rù y la Provinzia de Bulsan, cun la Provinzia de Bulsan che uel dl placet dla SVP. L Ladin Standard ie perchēl na varianta uluda y sustenida dala Provinzia de Bulsan y dala SVP, che se à pona trat zeruch, ti sburdlan via „gaujes“ a chiche sustēn inant l' Standard.

Ti comunicac mandei ora nstadi vēniel pona rujenà de „democrazia che vēn metuda n pratica te na maniera plu svilupeda tla Svizra,“ cun referimēt ai referenda, canche l' mesun dl referendum ie l' plu meludù, cun tort o rejon, tla Provinzia de Bulsan. Y sēn tuchēssa n valgun resultac referenderes de n valgun chemuns n con' dla rujeneda auta valēi per tò y tres dut cant nce te Südtirol?!

Dal' autra pert lascia la Provinzia valēi, tres si comunicac, la desferēnzia dl manejamēt dla rujeneda standard a nivel de aministrazion y de scola ti Grijons: „Te vel' ciamps, ora de scola, ie l' Rumantsch standard nce uní azetà y de chësc ne vēniel nia debatù tla Svizra. Per capì miec la situazion à la delegazion de istituzions ladines abù trēi ancuntes.“ L vēn nce fat a l' savēi che „l Rumantsch Grischun vēn adurvà y azetà a nivel de Chantun y Confederaziun,“ coche à dit l' president dla Lia Rumantscha Vincent Augustin. ti

spigan ala delegazion che l' Rumantsch standard ie azetà sciche rujeneda aministrativa, tla televizion y tl radio. I ponc critics ie la rujeneda de alfabetisazion y l' finanziamēt di materiali de scola.“

Inant vāla ti comunicac dla Provinzia cun la nfirmazion che „do avēi audì i pro y contra, à la delegazion recunesciù che nce ti Grijons iel debujēn de plu tēmp acioche la ntroduzion de na rujeneda unificada posse jì na streda plu naturela, trajan pea la jēnt cun trasparēnzia.“ Florian Mussner dij che „vel' de artifiziel metù da lassù ju ne vēn nia azetà, la rujeneda muessa uní sentida

dala jēnt y unì da lajù su. Per la situazion ladina iel debujēn de curé miec i cuntac danter i idioms. De chësc viers dēssel unì laurà deberieda a recunëscer paroles nueves. Tla funziun de vizepresidēt dla Region uei cialé de mèter a jì na grupa danter la valedes ladines che lēura sun neologisms,“ nsci Florian Mussner. Ma nce i neologisms toma ite te na planificazion unitera, y l' sarà ulēi o no ulēi for da ti dé lerch a n manejamēt de n mesun de rujeneda unitera, nce sce mé te vel' ciamp, dantaprima chēl aministratif.

Per finē via: duta la istituzions

y lies cultureles dla Ladinia se cruzia da for incà y se cruzierà inant dl idiom de valeda, la rujeneda auta ie na cossa tecnica, nia ideologica coche n pert la Provinzia de Bulsan y na pert dla SVP Ladina y mascimamēter la SVP de Gherdēina uel dé da ntēnder, la rujeneda auta ie un, ma mé un di mesuns tl gran firmamēt dl manejamēt dla rujeneda ladina che n possa y muessa purté inant, zēnza che n vede a ti fé dann ai idioms, che resta per duc nēus l' cuer y l' ana de nosc vester.

*Comentar de
David Lardschneider*

Ancunteda de na delegazion provinziela sot al assessëur Mussner cun la Lia Rumantscha representada dal president Vincent Augustin, Urs Cadruvi, Anna-Alice Dazzi, Andreas Gabriel y Martin Mathiuet. (foto: ufize stampa pruvinzial/Stuffer)